

Arkeologiske undersøkelser 1968

i

utbyggingsområdet for

Sundsbarv Kraftverk,

Telemark.

Utført

av

De arkeologiske museers registreringstjeneste.

Innhold:

Innledning	s. 1
Registrering ved Öyfjellsvassdraget.....	s. 3
Registrering ved Liervatn og Lintjern	s. 11
Registrering ved Sundsbarmvatn	s. 13
Registrering ved Sandsetvatn	s. 19
Befaring ved Grotvatni	s. 23

Innledning.

Registreringene ble utført under til dels vanskelige forhold, se innledningen til rapporten fra Sundsbarmvatn, men dette har neppe vært avgjørende for det negative resultat. Det var ikke ventet at man skulle finne mange spor etter steinalderbosetning i området, men da det hittil er gjort svært få undersøkelser i skogsområdene på Östlandet, er det av stor betydning at registreringene blir utført. I Torill Knapstads innberetninger har undertegnede gjort noen endringer og tilføyelser.

Irmelin Martens.

Innberetning om registrering ved Bergsvatn, Öyffjell s., Rau-
land pgd., Hovdevatn og Ljosdalsvatn, Höydalsmo s., Lårdal
pgd., Telemark fylke, juli 1968

av

Anne Stalsberg Alsvik.

Alle vannene tilhører Öyffjellsvassdraget.

Bergsvatn og Hovdevatn ligger på samme nivå, 645 m.o.h., og er adskilt av et smalt sund. Bergsvatn, som er det nordligste, er 1,1 km langt og 0,7 km bredt, orientert NNW-SSÖ. Tillöp er Vikåi i NV, Trovassåi i NÖ, og Bergsbekken i V. Vikåi og Trovassåi renner ut 200 m fra hverandre. Ifølge Sigrid Ormbrekk og Halvor Ljosdal kalles Vikåi og Trovassåi i daglig tale henholdsvis Storåi og Vesleåi. Ingen av dem hadde hørt navnet Öyffjellelvi på Vikåi, slik som er angitt på gradteigskartet. Vannet er omgitt av barskogkledde knauser og åser, men terrenget virker likevel åpent. I SV stuper en fjellknaus bratt ned i vatnet, ellers er lendet langs stranda flatt. Strendene er myrete, med tørre hauger som stikker ut som små nes. Disse er bevokst med barskog og björk. Vannet er meget langgrunt.

Ved sundet mellom Bergsvatn og Hovdevatn er terrenget mer småknauset enn ellers ved Bergsvatn. Sundet løper mellom en bratt fjellknaus på Ö-siden, og et bergfylt, bar- og lauvskogbekledd nes, som løper ut fra V-siden. Selve sundet er 200 m langt og ca. 15 m bredt på det smaleste. Det er steinet, tildels grunt, og strömt, men kan så vidt ros med pram.

Fig. 2 Hovdevatn er 1,2 km langt og 0,3 km bredt, og strekker seg N-S. Tillöp er Mörkelök som i Ö renner ned fra Ljosdalsvatn. Avlöp er Ofteelvi i S.

Langs V-bredden stuper fjellet bratt ned i vatnet, unntatt helt i S ved Osen, og der garden Hovden ligger. På disse stedene skråner tørrbakken jevnt, med en smal avflatet brem langs vatnet. Mot Ö er det låge bergknauser og morenehauger

med myrstreknings mellom.

Ljosdalsvatn ligger 1 km SÖ for Hovdevatn. Det er 1,3 km langt og 1,1 km bredt, og strekker seg NV-SÖ. Det ligger 645,3 m.o.h. Der er to tillöp - Saupstaulbekken i SÖ og Ljosdalsbekken i Ö. Avlöp er Mörkelök, som renner ut fra Kosakilen i NV. Mörkelök renner mot NNW og ut i Hovdevatn, gjennom et myret område, som strekker seg mellom vannene. Langs det er det tørre, bergfylte höydedrag, bevokst med gran, björk og mose.

Fig. Ljosdalsvatn er omgitt av bratte, grankledde knauser, med grunne vikar mellom. Knausene stuper for det meste bratt ned i vannet. Vikene er myrete, unntatt i Ö, der de to gardene Nedstebö (nedlagt) og Sandvik ligger. Ljosdalsbekken renner ut gjennom en törr slette. I NÖ-enden löper det ut en 400 m lang, 50-150 m bred odde, Langodden. Den består av fjellknatter med myrdrag og enkelte törr steder innimellom, og er furu-og grankledd. På hver side av Langodden er det en djup vik, Kosakilen i Ö og nordre og söndre Kåvsvik i V.

150 m N for Kosakilen renner Kosaåi ut i Mörkelök.

200 m NV for Kosakilen, i myrområdet, ligger Lomstöltjern, som er 350 m langt, og 50 m bredt, lengderetning NV-SÖ.

Alle vatnene skal demmes opp til samme nivå, 647,3 m.o.h. Oppdemningen blir omtrent den samme som i en gammel flötningsdam som man ennå kan se överst i Ofteelvi.

Steinalderboplasser.

Irmelin Martens foretok i 1958 en befarings langs Bergsvatns og Hovdevatns Ö-bredd, fra Vikåi til Mörkelök (innberetning i U.O.top.ark. Tokke 1958). Begge boplassene ved Bergsvatn ble funnet av henne. Vi var også på stedene.

Bergsvatn I.

Fig. Boplassen ligger på det lite markerte neset Ö for Trovassåis os. S for neset er det en vid bukt. Langs buktas N-side, SÖ for neset, strekker det seg en ca. 50 m lang sandstrand. Selve sandstranda er 2-3 m bred, og sanden er gjörmet. Innenfor denne strekker det seg langs hele sandstranda en noe törrere grusvoll, 5-7 m bred og 1 m høy (over vannflaten). Den er bevokst med

småvier, einer, lyng og gras. Bakenfor er lendet rått, lyng- og torvbevokst, og med spredte bartrær og einerbusker. Det lå kokstein i stranda og litt innunder torvkanten, over et område som strekker seg 5 m mot N og 50 m mot SÖ fra spissen av neset. Over samme område plukket vi opp en del avfallsflint. Vi tok noen prøvestikk på vollen innenfor sandstranda. De viste 5-15 cm torv, 2-5 cm mørk jord med små kullbiter og noen få skjörbrente stein, på steril grus/sand. Ingen funn i prøvestikkene.

- Funn: a) Del av flekkeskraper av brun flint, med rett skraperegg i den ene enden. Svak retusj langs sidekantene.
L. 1,6 cm, br. 1,6 cm.
- b) Flekkefragment av brun flint.
L. 2,1 cm, br. 1,6 cm.
- c) 1 helt og 1 fragmentarisk flekkelignende avslag av henholdsvis grå og brun flint.
L. 3,6 cm, br. 2,0 cm. L. 3 cm, br. 3,2 cm.
- d) 7 flintavslag
St.lengde 1,0-2,7 cm.

Bergsvatn II.

Fig.5 Ved N-bredden, mellom de to bekkeosene, ligger en pen sandstrand, på tomta til Ida og Rögge Lunds hytte (gnr. 77, brnr. 11). Stranda begrenses mot Ö av Trovassåi, og i V ender den i en vik med myrlendt mark. Stranda er nokså flat, med törrlendt grus/sand. Boplassen ligger i S-kant av en lav, törr haug i det myrlendte området. De første 45 m av stranda vestover fra Trovassåis os er myrlendte, og den törrre stranda strekker seg over 25 m. Törrbakken er bevokst med gras og lyng. Vi tok et prøvestikk 2,5 m innenfor torvkanten, omlag midt på stranda: ca. 5 cm torv, 5 cm lag med kullblandet sand, steril grus. I det kullblandede sandlaget er det tildels store kullbiter, som virket ferske. Forekomsten av skjörbrent stein var sparsom, og det er tvilsomt om det er et steinalderlag. I sandstranda fant vi 2 flintavslag og et kvartsittstykke, som ser ut til å ha spor etter bearbeidelse.

- Funn: a) 2 avslag av grå flint, st.l. 1,8-2,2 cm.
b) Avslag av kvartsitt, st.l. 3,4 cm, st.br. 3,0 cm

Hovdevatn.

Fig. 175 m NNW for Ofteelvas utløp fra Hovdevatn, på V-bredden, er det en smal brem langs vannet, nedenfor en slak Ö-ventdt helling. Brennen ligger ca. $\frac{1}{2}$ m over vannflaten. Bakken er tørr, noe steinet og bevokst med grastorv. Vatnet utenfor er grunt og bunnen gjörmet.

Vi tok en mengde prøvestikk, men bare i 3 av dem var det funn - ett flintstykke i hvert. Disse lå alle 1-1,5 m fra torvdekkets utvaskningskant, og på et 7 m langt område. Prøvestikkene hadde dette snittet: 6-7 cm grastorv, 2-3 cm blandet svart og grå jord/sand med kull i, steril aur. Funnene lå i øverste del av det mørke laget.

Vi stakk både N og S for dette feltet, og ovenfor (mot V), men uten resultater. Det kullspettede laget strekker seg ca. 1 m S og N for det, men ovenfor (mot V), lot ikke engang det seg følge. Boplass ?

7-10 m opp i bakken er det en åkerrein - muligens er det blitt kastet masse ned på boplassen under jordarbeid. Det skal ha ligget en plass, Osen, her, men vi fant ingen tufter.

Funn: a) Avslagsskraper av grå flint, med buet egg.

St. mål: 2 x 1,7 cm.

b) 2 avslag av flint.

St.mål: 1,4 x 1,5 cm.

SlagglokaliteterLjosdalsvatn.Slagglokalitet i Kosakilen.

Fig. 7 På Ö-siden av Langodden, i bunnen av Kosakilen er det hele veien svaberg, som går direkte ned i vannet. N for disse er lendet fortsatt kupert, men flater ut helt ved roten av Langodden, mot myrområdet, og er tettere bevokst med granskog, einer og skogtorv. Torv og jord er utvasket av vannet, slik at det er dannet en opptil 1 m høy skrent, og foran den en ca. 1 m bred utvasket, småsteinet grusstrand. Langs skrenten vokste det en del orekratt. Slaggen ligger strödd utover i den utvaskede stranden, over en 20 m lang strekning som begynner 67 m N for N-ligste svaberg. Utenom denne strekningen er det

enkelte spredte slaggklumper. Slaggen ligger - så vidt vi kunne se - opptil 4 m utover i det grunne vannet. På skrenten bak den utvaskede grusstranda ligger det hele veien slagg, inn-til 3 m fra utvaskingskanten. Laget er 15 cm tykt, d.v.s. slaggen er bare slengt utover.

Svært mange av steinene i slaggansamlingen synes ildskjörnede og rödbrente. Vi fant noen slaggklumper med leirklining.

Vi gjorde et forsök på å finne blæstergryta, men det lyktes oss ikke. Vi tok opp ca. 3 m² på stranda, der slagghaugen syntes kraftigst, og hvor det lå mest slagg slengt utover i vannet. Der var bare slagg, leirforninger, spredte bruddstykker av steinheller (?) og svartflekkt jord. Arbeidet ble vanskeliggjort av grantrær, ore- og einerkratt.

Nær slagglokaliteten fant vi 5 kullmiler (se under "Kullmiler"). Det ble sanlet inn en kullpröve fra slagghaugen, og en fra den ene kullmilen.

Lösfunn: Halvsirkelformet plate av skifer, med to huller, ett i hvert hjörne. Det ene hjörnet er brukket av i hullet. Nåv. 1. langs den rette linjen: 6,5 cm, radius 4,9 cm, tykkelse 1,1 cm

Slagglokalitet på Langodden.

Fig. Ytterst på Langodden er det en grunn bukt mot SÖ. Terrenget bakenfor er lite kupert, myret i bunnen av bukta, mot Ö er det svaberg, og i V er furu- og granskog. Skogstorva er vasket ut av vannet, slik at det er dannet en opptil 1 m höy skrent, med en ca. 1 m bred utvasket, småsteinet grusstrand foran. På odden V for bukta fant vi en slaggsanling. På et 50 m² stort område lå det et spredt og tynt lag slagg. Vi tok flere stikk her, og det var ikke slagg i alle. I den utvaskede grusstranda var det strödd slagg utover en 34 m lang strekning, hovedsaklig mot SV. Noen meter til hver side fant vi enkelte spredte slaggklumper.

Slaggen lå så spredt utover at det ikke var mulig å peile inn blæstergrytas sannsynlige beliggenhet.

Ifölge Halvor Ljosdal skal det på Nedstebö være funnet flere slaggklumper etter flommen i 1912. De lå i en grunn vik ca. 50 m N for Ljosbu (gnr. 75, brnr. 14), eier: Gunnar S. Rånuddal.

De ble røyset ned igjen da her ble kjørt vekk stein etter flommen.

Kullmiler.

Hovdevatn.

Kullmile A ligger på ÖSÖ-bredden av en vik i vannets S-ende, Ö for Ofteelvis utfallssos. Den ligger ca. 50 m NÖ for bunnen av vika, ca. 40 m fra vannet. Den ligger ca. 2,5 m over vannflaten.

Mila er ^{av} vanlig størrelse og type, og har sidekammer i SV.

Kullmile B ligger på vannets Ö-side, 150 m NNÖ for Mörkelöks utløp i Hovdevatn, 5 m fra strandkanten. Den ligger på en lyng- og skogbevokst flate, ca. 1 m over vannflaten.

Kullmile C ligger på Ö-siden av vannet, rett Ö for husene på Hovden (gnr. 78, brnr. 2), 7 m fra strandkanten og ca. 1,5 m over vannflaten. Den ligger 150 m VNV for mile B.
Diam. 3,40 m, Dybde 0,80-0,90 m.

Ljosdalsvatn.

Kullmile D ligger på en skog- og lyngbevokst kolle på Ö-siden av Lomstöltjern. Kollen ligger ca. 550 m SÖ for Mörke bru (på nåv. Öyfjellsvei over Mörkelök).

Kullmile E ligger midt på en tørr rygg på V-siden av Mörkelök, 200-500 m SÖ for Mörke bru, og ca. 40 m V for bekken.

Kullmile F ligger i lia på Ö-siden av Mörkelök, ca. 450 m ÖSÖ for Mörke bru, ca. 100 m NÖ for bekken.

5 kullmiler ved slaggløkaliteten i Kosakilen ligger sørover og vestover på Langodden, opptil 150 m fra slaggløkaliteten. Den ene lå bare 5 m unna. 3 av milene hadde sidegrop.

Tuft.

Tuft nær Kosi ved Ljosdalsvatn. Inne i skogen på NÖ-siden av myra N for Kosakilen ligger en liten tuft. Tufta ligger ca. 100 m N for Kosakilen, og 125 m S for husene på den ned-

lagte plassen Kosi (under Forstöyl, gnr. 76, brnr. 1), i myrkanten, der hvor bakken begynner å skrå oppover mot lia. Tufta måler utvendig ca. 4,50 x 4,30 m og innvendig ca. 2,00 x 3,00 m. Den er utrast og meget uregelmessig slik at den er vanskelig å måle. "Veggene" består av stein, fra 10 til 70 cm i tverrmål. "Veggene" er 3/4 m høye. Bredden lar seg vanskelig bestemme. Døra ser ut til å ha vært i S-veggen.

Jorda inni huset er grå og nager. Så vidt vi kunne se, var det ca. 5 cm jord over utvaskingslaget.

På Ö-siden av denne tufta, i skråningen, ligger det en større samling med steiner av samme størrelse som i tufta. De er gruppert i noe som ligner en utrast mur, orientert N-S, 6,5 - 7 m x ca. 1,00 m. En rimelig forklaring er at det har vært ei løe brukt til høy fra den store nyra.

Lösfunn:

Ljosdalsvatn: I strandkanten, 3 m NÖ for slaggløkaliteten i Kosakilen fant vi en halvsirkelformet skiferplate, trolig et garnsøkke. Udaterbart, men det er bearbeidet med metallredskap.

Merknad.

I flere av stikken på Langodden og N for Kosakilen, Ljosdalsvatn, fant vi under torven et utydelig lag brent jord, med brente og halvbrente trebiter innimellom. På forespørsel viste det seg at böndene ikke visste om noen skogbrann her, men det synes likevel å være den sannsynligste forklaringen.

Innberetning om registrering ved Lintjern og Liervatn,
Brunkeberg s., Kviteseid pgd., Telemark 1968

av

Anne Stalsberg Alsvik.

Fig. 9 Liervatn ligger 615,9 m.o.h., ca. 1,5 km langt og 0,4 km bredt, orientert Ö-V. Det har flere tillöp: i Ö bekken fra Nystölsvatn (trolig Nystölbekken), i N Kosabekken (Östligste, forbi Lier), og Sjoåsbekken (vestligst, forbi Farstöl). Avløpet er i V, Veilen, som er en lök mellom Liervatn og Lintjern. Vannet er omgitt av barskogkledde knauser og åser. Mot N og Ö höye, trebare åser, som gjør at de skogkledde strendene langs vannet virker dystre.

I de östligste 2/3 er strendene for bratte til at bosetning ved vannet er mulig. Bare innerst i Ö-enden er det flatere. Her stikker et flatt, tört, grasbevokst nes ut på S-siden av det myrete og sivbevokste området der bekken fra Nystölsvatn renner ut. S for neset er det en flat törr bukt med fin grustrand. I Ö-enden var barskogen allerede hugget av i neddemningssonen.

I V-enden er strendene dels storsteinede og tuete, dels myrete.

Lintjern ligger 0,4 km VSV for Liervatn. Det er 0,3 km langt og 0,3 km bredt, og ligger 615,7 m.o.h. Tillöp er i Ö, Veilen, som 50 m VSV for Liervatn opptar Skarastaulbekken, og avløp er Hegnåi i V. Lintjern er adskilt fra Liervatn med et myrområde, og strendene er - unntatt mot SV - myrete og sivbevokste. Det er omgitt av bratte barskogkledde åser og rabber. Tjernet er egentlig bare en myrputt.

Slagglokalitet.

Fig.10 Liervatn. Bekken fra Nystölsvatn renner ut i Liervatnets SÖ-ende ut i et myret og sivbevokst område. Man kan knapt nok ro inn til bekkens egentlige os. På SV-siden av bekken er

stranda bratt, og elveskrenten er ca. 4 m høy (over vannflaten). På SV-siden av osen fant vi en del slagg. Det var ingen slagghaug; slaggen var slengt utover på elveskrenten og i bekken i et tynt lag. Området dekket 7 m langs bekken og lå helt opp til kammen av skrenten, d.v.s. ca. 10 m, og over hele bunnen i den ca. 2 m brede bekken.

Vi forsøkte å lokalisere blæstergryta, men fant den ikke. Den må inidlertid ha ligget på kammen av elveskrenten, etter slaggens utbredelse å dømme. Slaggen lå svakt vifteformet utover fra et punkt på kammen, hvor vi fant slagg 1 m inn fra skrenten.

Arbeidet ble stoppet av 3 store trerötter, som vil ha ødelagt blæstergryta, hvis de berører den.

Ellers var det ikke slagg oppe på kammen.

Innberetning om registrering ved Sundsbarmvatn

av

Torill Knapstad.

Sundsbarrvatnet er ca. 11 km langt NV-SÖ. Vannet er smalest litt S for midten, ved sundet mellom Sundsbarm gård og Gullnes Koparværk. På sørsiden av sundet er vannet ca. 5-600 m bredt. Nord for sundet er bredden mer varierende og her er det også en del öyer.

Höyden over havet for oppdemming er 592 m. Vannet skal demmes opp til 612 m.o.h. Sundsbarmvatnet har tillöp fra tallrike elver og bekker - men bare ett avlöp Manddalsåi, som tar av fra Mannerosfjorden på östsiden.

Rundt Sundsbarmvatnet ligger endel höye fjell, de fleste ved den sörlige del av vannet. De høyeste er Ordalssåta 1137, Kabrettstölfjell 1085, Bikkjenut 1052, Hestnutan 1272, 1281 og Breidkvamnut. De siste ligger mot Skorve.

Det er stor skog de fleste steder rundt vannet. Det er mest barskog, men den er iblandet endel lövtrær.

Fig.11 Landskapet ved sörenden av Sundsbarmvatnet består av en stor flat grusslette som skråner svakt ned mot vannet i nord. Stedet heter Sanden. Idag går det kjörevei fra Sanden gjennom Kivledalen til Seljord, dette har også tidligere vært ferdselsveien fra Sundsbarmvatnet til Seljord. Idag ligger det bare noen hytter ved Sanden, men tidligere var det stölsdrift her.

Området virker relativt fuktig, særlig i sør og søröst hvor landskapet vider seg ut mot Sandtjern. Her er det en god del myr.

Ellers er Sanden avgrenset av skogkledde åser i sør, øst og vest.

På vestsiden av vannets søndre del er det relativt bratte skrenter ned til vannet og her vokser skogen så å si helt ned til vannkanten. Her renner det 4 bekker ned til vannet.

Söröstsiden av Sundsbarmvatnet er relativt bratt og knausete, men terrenget blir mer flatt, frodig og innbydende etter hvert som man kommer nordover.

Strandlinjen blir brutt av tallrike små vikar - og i nesten hver vik ligger en hytte. De to stölene som ligger her, Slettestöl og Rostöl er fremdeles i bruk (som stöler).

Hyttene ser ut til å være av relativt ny dato.

Fig. 12 Helt inne i viken ved sundet ligger gården Sundsbarm ca. 50 m oppe i skråningen. Den er i bruk enda, og viken den ligger i virker lun og frodig.

På den andre siden av sundet ligger Gullnes Kopperverk, som er undersøkt av Teknisk Museum v/konservator G. Thuesen.

Fig. 13 Verket har vært drevet i kortere perioder fra 1542 til slutten av forrige århundre. De synlige rester er å se flere steder, de fleste ved Gullnesbekken i et lite dalföre NV for de bevarte bygninger og gruvene.

Sundet som begynner ved Sundsbarm gård er meget smalt, bare ca. 60-70 m på det smaleste.

På vestsiden av sundet går en ca. 1,5 km lang halvøy nordover fra Gullnes Kopperverk. Denne halvøy er ca. 20 m høy og sidene går nokså bratt ned i vannet. Halvöya er skogkledt.

På østsiden av sundet er det bratte skråninger som går helt ned til vannet. Der er endel grantrær med enkelte løvtrær inne i mellom, men ellers gir dette partiet et noe goldt inntrykk. Ca. 2 km lenger nord ved en liten bukt ligger Hyttebekk. Der lå Gullnes Kopperverks eldste smeltehytte.

Den er undersøkt av Teknisk Museum v/konservator G. Thuesen.

Ved hyttebekk ligger også en stöl ca. 50 m over vannet.

Skråningen er nokså steil, men det er en rik vegetasjon her.

Stedet virker meget lunt, stölen er ikke i bruk idag.

Den største öya i Sundsbarmvatnet ligger ut for Hyttebekk.

Fig. 14 Den er ca. 1 km lång NV-SÖ og ca. 200 m bred på det bredeste. Den er ca. 50 m höy på det höyeste og har en rik skogvekst. Vest for öya ligger Sælifjorden Ned i Sælifjorden renner endel bekker.

På vestsiden av Mannerosfjorden renner Furustölsbekken ut i en ca. 500 m bred bukt. Her er landskapet relativt flatt innerst i bukten ved bekkedeltaet. Bredden er ca. 30 m. Vegetasjonen er frodig. Ellers går skogen tett ned til vannet. Fisket i denne bukten skal være bra. Nord for denne bukten stikker et bredt nes ut, ytterst ender det i en utvekst i form av en "fot". Neset er lavt med knauser og furutrær spredt i det karrige jordsmonnet.

Vestsiden av Sælifjorden er skogbevokst helt ned til vannet, og strandlinjen er brutt av noen små nes.

Nordligst i Sælifjorden - og ca. 50/60 m oppe i skråningen mot nord ligger Sæligårdene. Skråningen er bratt - vegetasjonen er frodig og nord og öst for gårdene er det tett skog.

Inne i bukten ved Sæligårdene er det et meget godt fiske. Sæli er fremdeles i drift.

Strandlinjen på vestsiden av vannet nordover mot Mannerosfjorden er relativt ubrutt med forholdsvis bratte fjellvegger som stuper rett ned i vannet. Fjellssidene er tildels skogkledd.

Östsiden av Sundsbarmvatnet fra Hyttebekk og nordover til Mannerosfjorden har et ca. 15 m relativt flatt belte 3-5 m over vannet. Innenfor dette beltet stiger fjellet nokså bratt opp.

N for neset ligger en liten öy, og her går skillet mellom Manneros- og Stordalsfjorden.

På östsiden av Mannerosfjorden ligger Manndalsåis utløp. Lendet rundt utløpet er bratt, like nedenfor ligger et tjern, Ostjern.

Ca. 1 km NV for utløpet er strandlinjen brutt av et mindre og et større nes. Der er dels fuktig lende, og der ligger 2 stöler som ikke lenger er i bruk. Videre frem til Stor-

dal er det bratt og ulendt langs vannet. Östsiden av Stordalsfjorden er relativt bratt. Skråningene ned mot vannet er temmelig karrige, steinete og bare her og der står grantrær. Strandlinjen er brutt av noen små nes. Stordal ligger på östsiden av et smalt sund som leder inn til den innerste del av Sundsbarmvann. Denne delen er ca. 800 m lang - og når inn til grenda Langlim. Bredden er ikke mer enn fra 20 til 50 m. Lengst inne på östsiden ligger 4 hytter og en gård, Haugen. Östsiden av denne trange tarmen er lett skrånende og skogvokst.

Lengst i NV er landskapet kollete med tett skog. Mellom kollene er det store og små myrer, og de lavereliggende partiene er stort sett fuktige. Innerst i bukten munner det ut en bekk. I Stordalsfjorden ligger 2 små öyer.

Terrenget på vestsiden av Stordalsfjorden er vekslende. Innerst i bukten i V renner det ut en bekk. Sör for munningen er det en smal stripe flatt land langs vannet, ikke mer enn 50 m bredt, innenfor er det bratt stigning opp mot Röynbrekknut. Lenger S blir landet relativt flatt, men samtidig myr-
lendt. Skogen står tett ned til myrkanten.

Sammenfattende kan det sies at strendene rundt Sundsbarmvann er dårlig egnet for fangstbosetning av steinalderkarakter, og spor etter det ble heller ikke funnet. Det er heller ikke gjort funn fra jernalder som kan bevise at den faste bosetningen går tilbake til forhistorisk tid, og der er ikke registrert noen fortidsminner. Gravhauger o.l. er ikke knyttet til strendene, og det var ikke anledning til å lete systematisk etter slike fortidsminner under denne registrering. Langlim, som er den eneste grenda ved vannet, blir bare i liten utstrekning berørt av reguleringen.

Kullmile ved Stordalsfjorden

Innerst i Stordalsfjorden ligger en stor kulle ned mot vannet. Rett öst for kollen ligger sundet ved Stordal. Den er ca.

15 m høy og skogkledd. På høyderyggen ble det funnet en kullmile.

Landskapet innerst i Stordalsfjorden er kupert. Skogen vokser tett - og mellom høyderygger og koller er det myr.

Kullmilens diam. 2,5 - 3 m.

Det skal være ganske mange kullmiler i dette området, men vi fant bare en. På denne tiden ble det hugget ganske sterkt og nedhugde trær og kvist gjorde det vanskelig å bevege seg og å se noe.

Arbeidsforholdene:

Arbeidet ved Sundsbarmvatnet ble sterkt vanskeliggjort, da man allerede hadde begynt anleggsarbeidet ved vannet.

Vannstanden var senket 7 m, slik at det gamle strandbeltet kunne være vanskelig tilgjengelig. I reguleringssonen ble skogryddingen drevet for fullt, og før det var ryddet opp, opplevet vi at strender og skråninger var dekket av nedhugde trær og granbar. Det sier seg selv at en registrering under slike forhold er utilfredsstillende og delvis umuliggjort. Vanskeligst var det ved Stordalsfjorden.

Ved Sanden ble det et par dager etter vår ankomst satt i gang graving av en kanal (grøft) fra Sandvatnet til Sundsbarmvatnet, og arbeidet i området ble sterkt hemmet av dette.

Alt i alt kan en si at forholdene ved Sundsbarmvatn var meget utilfredsstillende under registreringen.

Innberetning om registrering ved Sandsetvatn juli 1968

av

Torill Knapstad

Fig.15 Sandsetvatn ligger øverst i Åmotsdal, og er en av kildene til Flatdalsvassdraget. Vannet er ca. 4 km langt, med hovedretning NNÖ-SSV. Det er lett buktet, bredden er på det største ca. 600 m. Høyden over havet er 981 m, og vannet skal demmes opp 5 m. Hovedtilløpet er Nordåi som munner ut i NÖ-enden, utløpet ligger i S. 2-3 km lenger nede løper Sandsetelva sammen med Veisfitåi og sammen danner de Bjåanelva. Det faller også en rekke mindre bekker ut i vannet, den største er Reinarbekken som kommer fra Valatjern, og munner ut ved Reinbu i den sørvestre delen.

Den eneste bebyggelsen ved Sandsetvatn er noen hytter, til dels av helt ny dato. Ca. 1 km fra vannet i NV ligger en seter, Grasfjellseter.

Terrenget rundt er åpent, spesielt i sør og øst, og det er brede, forholdsvis flate eller lett skrånende bredder rundt vannet. På østsiden, sydsiden og sydvestsiden er det myrer. Det samme gjelder i nord, hvor elven Nordåi renner ut i vannet. Det er få markerte moreneformasjoner ved Sandsetvatnet, og få flatere partier med god grusbunn som peker seg ut som velegnet for bosetning.

Vannet er omgitt av mindre høyder og fjell, mens de større fjellmassivene ligger lenger unna. Rundt vannet vokser endel fjellbjerk, forøvrig er det dvergbjerk, vier, gress og lyng som preger vegetasjonen.

På østsiden av utløpet ligger en hytte, Sandbu. Ca. 300 m lenger NÖ skyter en odde ut og snevrer av en grunn vik. Lendet rundt vika er flatt og myrlendt, og innenfor er det slak stigning opp mot höydene i Ö.

Strandlinjen videre nordover er forholdsvis rett, bare med små nes og bukter, vannet er smalt, men lenger nord vider det seg ut og danner en bred, åpen bukt på østsiden.

Nord for bukten ligger Buodden - en forholdsvis bred, lang odde.

Det flate beltet mellom vannet og høydedraget i øst er også her myrlendt og svakt skrånende. Rett under høydedraget går et belte av bjerk.

Fra Buodden dreier strandlinjen nordvestover og danner et stort nes, Strandbredden er ^{en}ca. 6-10 m bred 0,5-1 m høy flate langs denne brede odden, mens det indre av odden ligger opptil 40 m høyere. Ytterst på odden stikker et lite nes ut, og herfra dreier strandlinjen nordøstover.

Nord for neset flater strandbredden seg ut og blir lavere. Skråningene er slake i ca. 50 ms bredde. Terrengtet er myrlendt. Innenfor dette beltet stiger landskapet relativt raskt.

Innerst i Sandsetvatnet munner Nordåi ut. Den renner gjennom Store Langvasstödalen. Områdene rundt Nordåis munning er svært myrlendte. På vestsiden av Nordåi er landskapet stigende opp mot Grasfjell. Her består grunnen av grus. Vegetasjonen er gress med markblomster og endel små klynger av bjerk. Strandlinjen blir bare brutt av en og annen liten odde. Det renner ut et par bekker her. Området under Grasfjell vestover er åpent, men stiger ganske raskt til en 11-1150 m.o.h.

Litt lenger sør innunder Fløytinganut er strandbredden meget smal, og stigningen begynner nesten helt nede ved vannkanten. Fra området under Fløytinganut dreier strandlinjen sørøstover bare avbrutt av noen små odder. En stor odde markerer seg - og så dreier strandlinjen sørvestover og danner en bukt. På en odde som avgrenser denne bukten i sør ligger en hytte, Reinbu, og her renner Reinarbekken ut.

Sørvest for Reinbu ligger en større bukt - og strandbredden innenfor er smalere enn lengre nord, deretter stiger landskapet steilt opp mot Fentenu 1336 m.o.h.

Landskapet på hele vestsiden er lett kupert og myrlendt. Like N for utløpet skyter et stort, bredt nes ut og avgrenser bukten

mot S: Det er flatt og småkupert.

Fisket i Sandsetvatnet er meget godt. Vannet er relativt grunt og fisket er best ved osene og i buktene.

Jakt. Det er reinsdyrtrekk over til Mösvatn i nord og vest. Det er ikke mye rein her, bare noen få flokker. Ryper og storfugl er det lite av. (Opplysning fra Olav Barstad, Sudbö).

Ferdselsveier. Gamle ferdselsveier og nyere stier går langs vannet og over til Mösvatn. Den største stien går på vestsiden av vannet og opp skaret sør og vest for Grasfjell mot Mösvatn og veien mellom Rjukan og Rauland.

Steinalderboplasser

Sandsetvatn I

Fig. 16 NÖ for utløpet stikker en odde ut i Sandsetvatn. Den er ca. 75 m lang og 50-60 m bred ved roten. Spissen ligger ca. 300 m NNÖ for Sandbu. Höyden over vannet er 1 - 1,5 m. Odden avgrenser en grunn bukt i NÖ.

Odden er steinete og jorden karrig. Mange steder er det bare 1-2 cm jord over berget.

Vegetasjonen består av lyng, lav og krekling. Ytterst på denne odden ca. 1 m fra vannet er det en ca. 3 x 4 m stor bar flekk. Jordlaget er her bare ca. $\frac{1}{2}$ -1 cm tykt. Her kom det frem noen få avslag av flint og annen bergart. Der var ikke kull i jorden. Prövestikk rundt den bare flekken var negative. Funn:

45 små avslag av flint, 3 av lys, gulgrå bergart.

Sandsetvatn II

Fig. 17 Ca. 200 m S for Sandsetvatn I og ca. 100 m ÖNÖ for Sandbu ligger en liten bukt. Et uttørret bekeleie tyder på at det i fuktig vær er en bekk her. Terrenget er relativt flatt og litt fuktig, men stiger langsomt oppover i sør og öst. Det finnes noen små hauger i nærheten. Vegetasjonen er gress, lyng, vidje, krekling.

Selve flaten er 20 m bred og går inn i en spiss ca. 25-30 m innenfor. Stedet er avgrenset i öst og sør av små hauger.

Stedet ligger åpent for vind fra nord og er ikke egentlig skjernet på noen kant.

Fisket er ganske bra i bukten.

Det ble funnet noen skjörbrente stein og noen få avslag i strandkanten, mest nær den vestre **enden**. Prövestikk ga hverken funn eller kulturlag.

Funn:

Mikroflekke av flint, lengde 3,3 cm

Avslag av flint

2 avslag av h.h.v hvit kvarts og lys grå kvartsitt.

Befaring ved Grotvatni
av

Torill Knapstad.

Fig. 18 Grotvatni ligger ca. 1,5 km Ö for sörenden av Sandsetvatn, i en N-S-gående dal innunder Robekknuten (1492 m.o.h) og Brattefjell (1541 m.o.h.). Vannene har bare tillöp fra noen mindre bekker, og utgjör den överste del av et mindre vassdrag som munner ut i Åmotsdalsåi ved Fossheim. Begge vannene er små, samlet lengde N-S er ca. 1,2 km. Höyden over havet er 1036 m. Vannene er skilt av en lav, bred halv-øy på östsiden og bundet sammen av et ca. 5 m bredt sund. Det vokser bare en og annen björk ved vannene, og vegetasjonen er preget av vier, dvergbjerk og lyng. Terrenget rundt vannene er småkupert med knauser og myrdrag. Dalbunnen er flat, På östsiden er det jevn, delvis bratt stigning opp mot fjellene, bare med en smal, myrlendt strandbrem. På vestsiden er det mindre höydedrag mellom Grotvatni og Sandsetvatn. Nord for det nordre vannet er landskapet flatt og myrlendt ca. 500 m innover fra stranden för stigningen mot Robekknuten tar til.

Det ble ikke utfört noen ordinär registrering ved Grotvatni, bare et par kortere befaringer, dels på östsiden av vannene, og dels ved funnstedene på vestsiden.

På Sudbö oppbevares en bladformet pilespiss som er funnet på nordre del av tangen på vestsiden av sundet mellom vannene. Det ble ikke funnet boplassrester på tangen under vår befaring. Oppe i bakken på vestsiden, ca. 30 m over vannet rett opp for sundet, ligger Grotbu. I skråningen, mellom bua og vannet er det funnet en flintflekke.

Det ble ikke anledning til noen grundigere prøvestikking på disse stedene.

Ifölge Olav Barstad Sudbö er det meget godt örretfiske i vannene, dessuten er det bra rypejakt i Grotvassdalen.

Fotografier fra Öyfjells- og Sundsbarmområdet 1968.

- Fig. 1. Bergsvatn fra S.
- Fig. 2. Hovdevatn fra N, fra odden mellom Hovdevatn og Bergsvatn.
- Fig. 3. SÖ-bredden av Ljosdalsvatn, fra tunet på Nedstebö.
- Fig. 4. Steinalderboplassen Bergsvatn I ligger ved stranden midt i bildet. Utløpet av Trovassåi t.v. Fra S.
- Fig. 5. Bergsvatn II ligger i stranden foran hytta, på V-siden av Trovassåis utløp. Fra SSÖ.
- Fig. 6. Boplassen ved Hovdevatn ligger på bredden nede ved vannet. Fra S.
- Fig. 7. Slaggen innerst i Kosakilen er funnet ved stranden t.h. Fra NNÖ.
- Fig. 8. Ljosdalsvatn. Ytterst (t.h.) på Langodden ligger en stor samling jernslag. Kosakilen går inn t.v. bak Langodden. Fra SSV.
- Fig. 9. Utsikt mot Ö-enden av Liervatn fra NV.
- Fig. 10. Slaggløkalitet ved Liervatns Ö-ende, fra V. Slaggen ligger i skråningen og spredt utover i bekken.
- Fig. 11. Endel av Sanden og sørenden av Sundsbarmvatn fra SV.
- Fig. 12. Sundsbarm gård fra Ö.
- Fig. 13. Det gamle verksområdet på Gullnes, fra SÖ. De gamle pukksålene sees ca. 4 cm fra forkant og 5 cm fra bildets venstre kant, smeltehytta omtrent midt i bildet. Sælifjorden i bakgrunnen.
- Fig. 14. Mannerosfjorden og Stordalsfjorden, fra høyden Ö for Hyttebekk. Sæli helt t.v. Midt i bildet den største öya i Sundsbarmvatn.
- Fig. 15. Sandsetvatn fra SSÖ. Utløpet ved hytta t.v., odden med Sandsetvatn I i bildets høyre del.
- Fig. 16. Sandsetvatn I ligger ute på odden. Fra S.
- Fig. 17. Sandsetvatn II fra NÖ.
- Fig. 18. Grotvatni fra NV. Pilespissen er funnet på den nærmeste odden i bildets høyre del. Grotbu t.h.

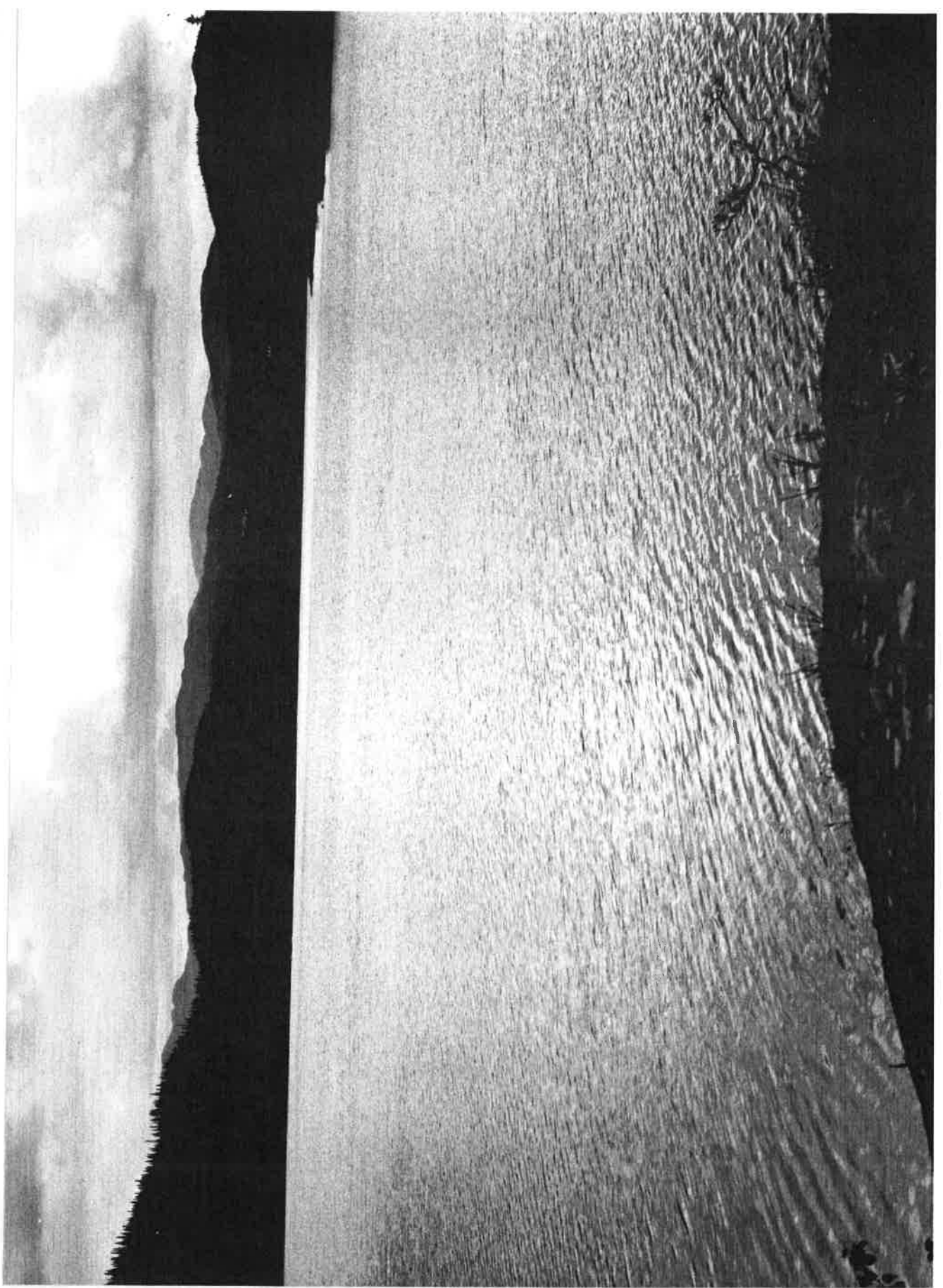

fig. nr. 1
foto: H. Alsвик

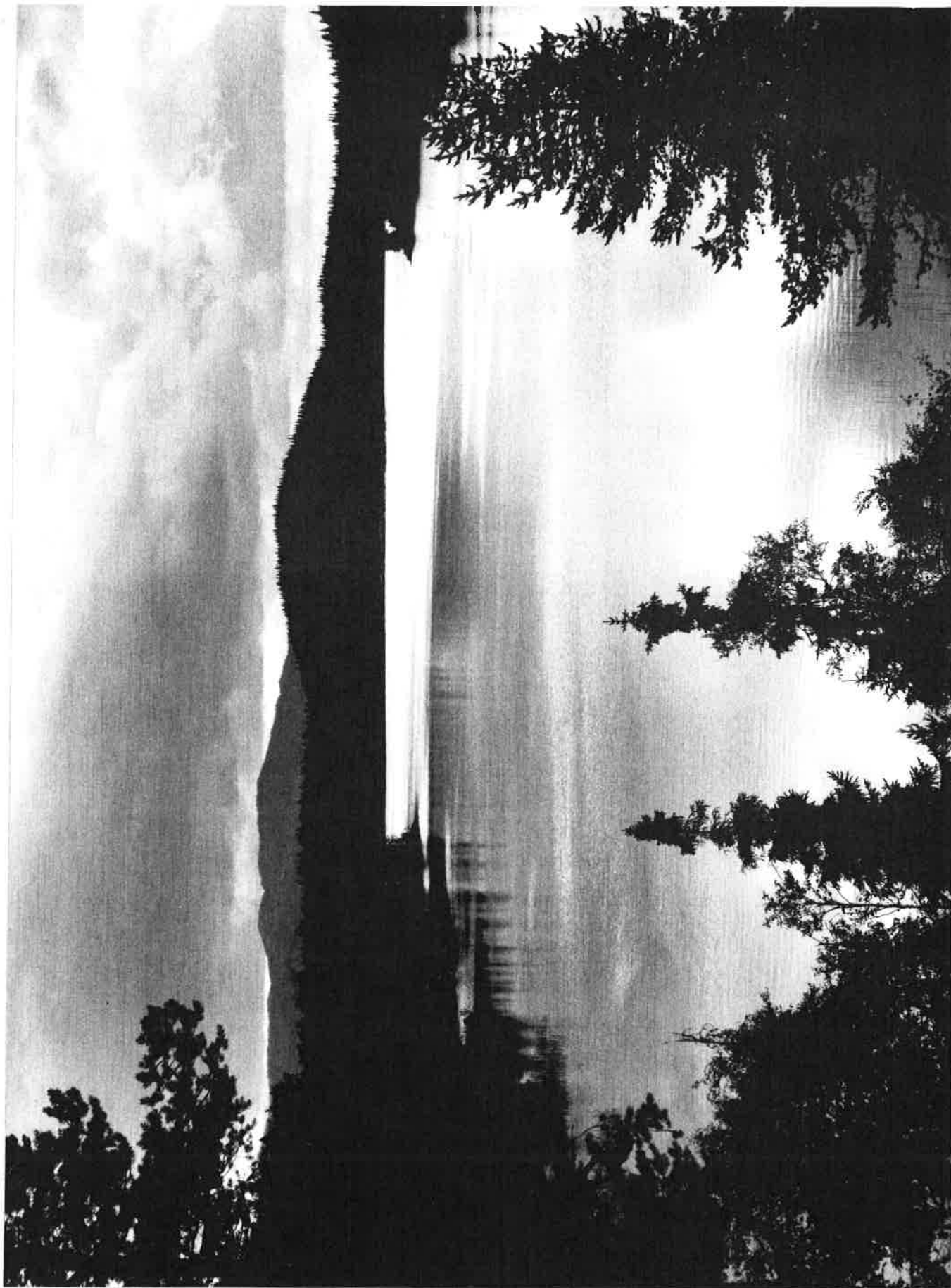

fig. nr. 2
foto: A. Alsвик

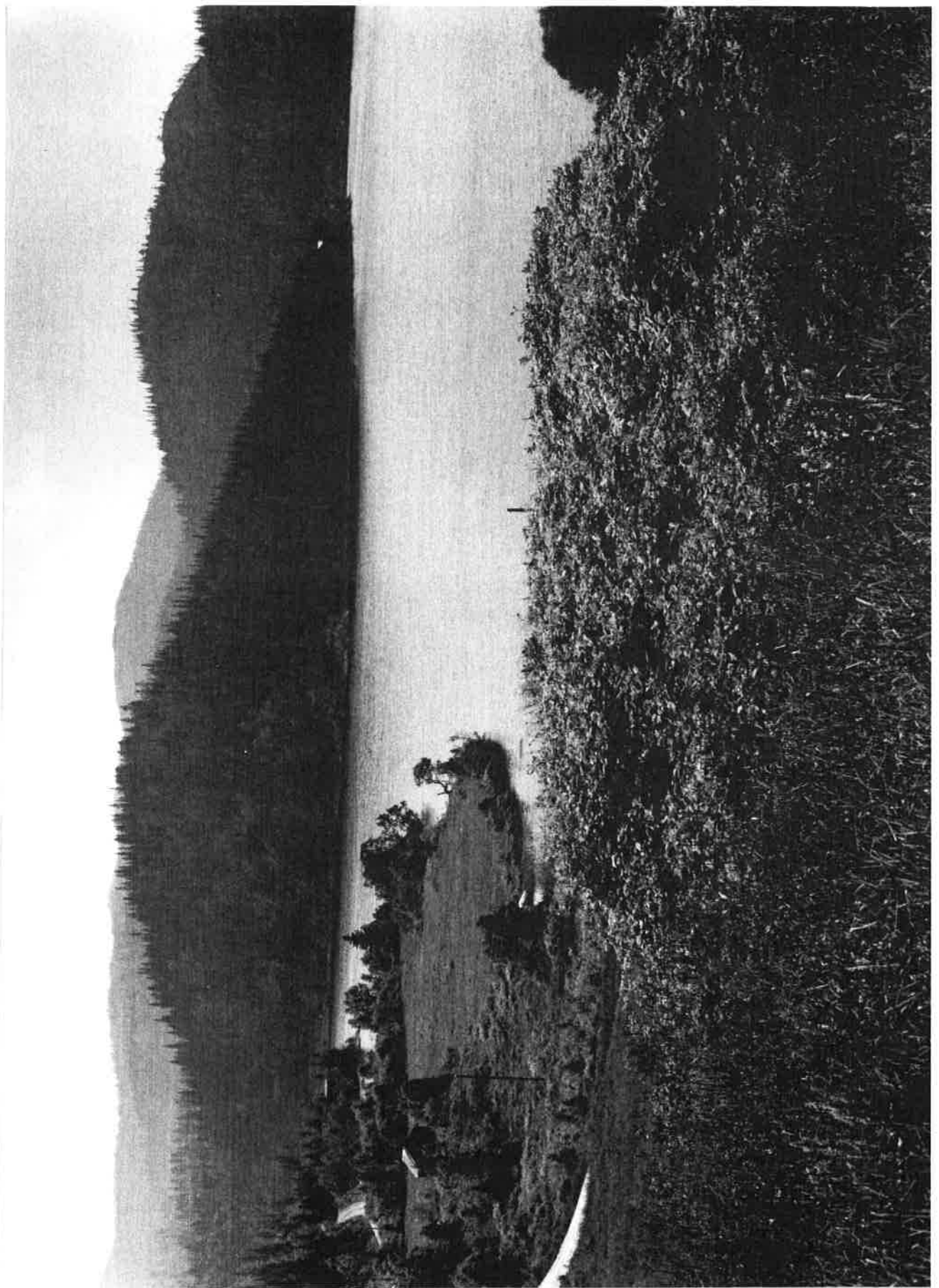

fig. nr. 3
foto: A. Alsviik

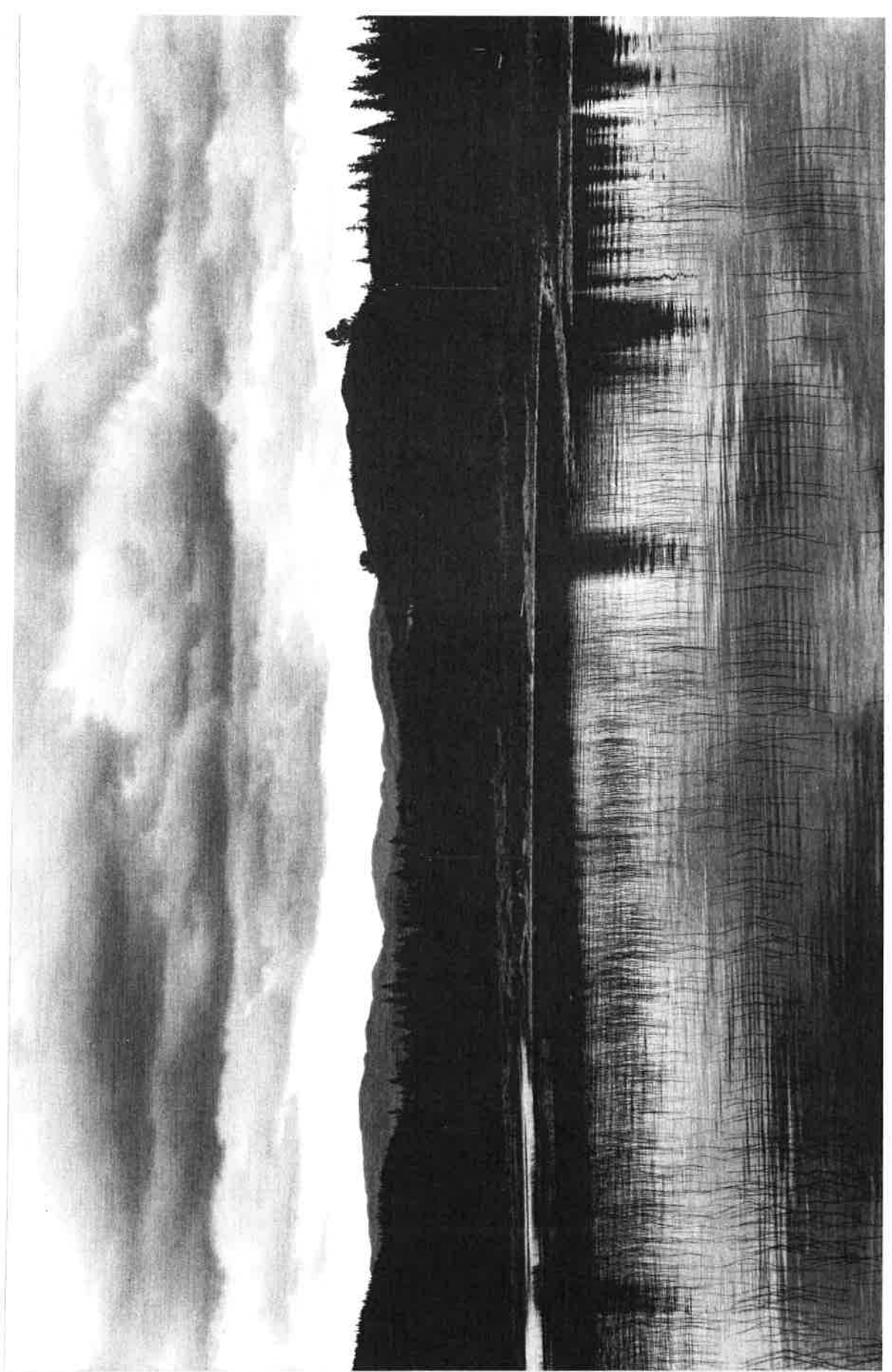

fig. nr. 4
foto: A. Hlsvik

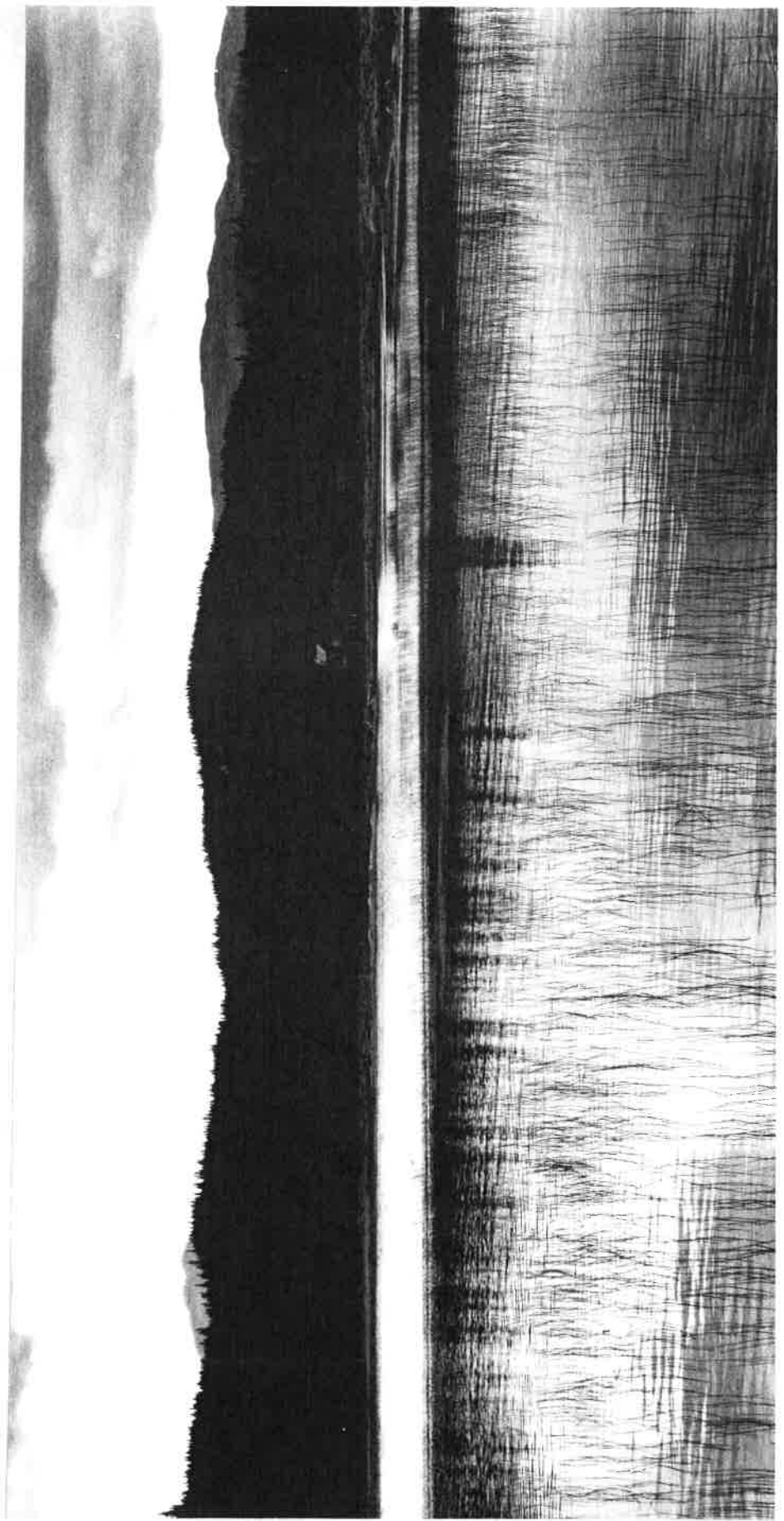

fig. nr. 5
foto: A. Alsvik

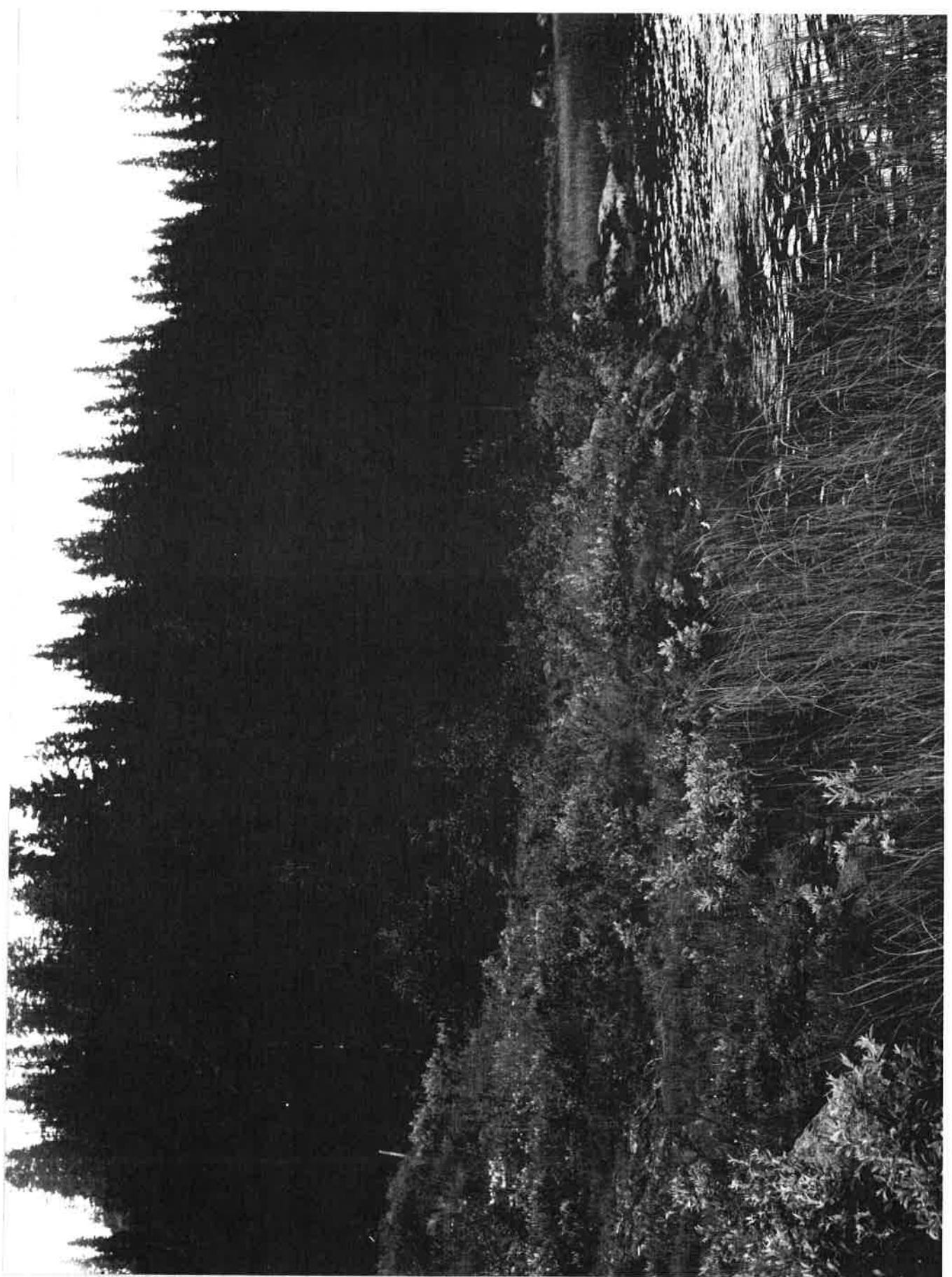

fig. nr. 6
foto: A. Alsvik

fig. nr. 7
foto: A. Alsвик

fig. nr. 8
foto: *A. Alsвик*

fig. nr. 9
foto: *A. Alsvik*

fig. nr. 10
foto: *A. Alsвик*

fig. nr. 11
foto: J. Knapstad

fig. nr. 12
foto: J. Knapstad

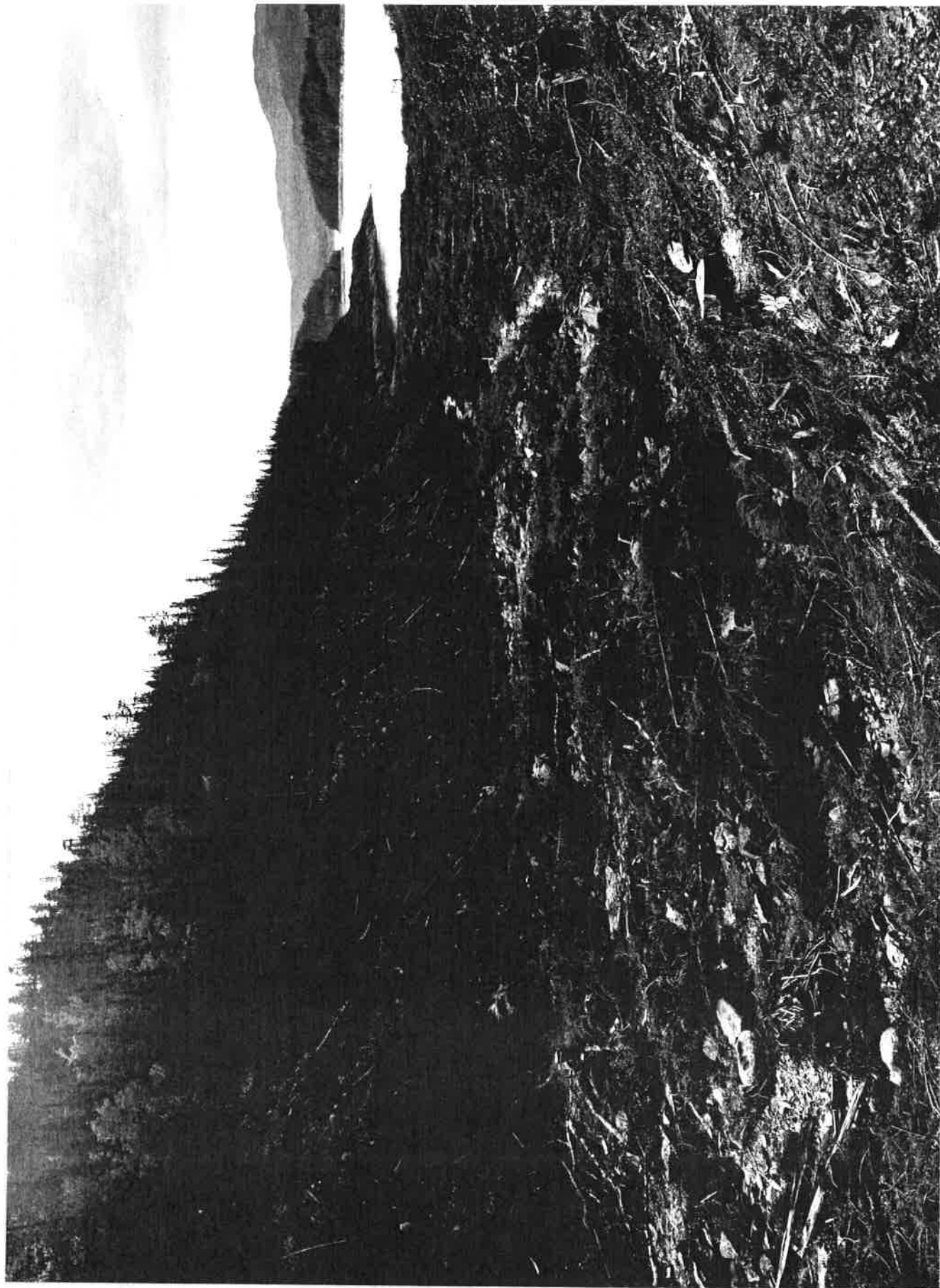

fig. nr. 13
foto: I. Martens

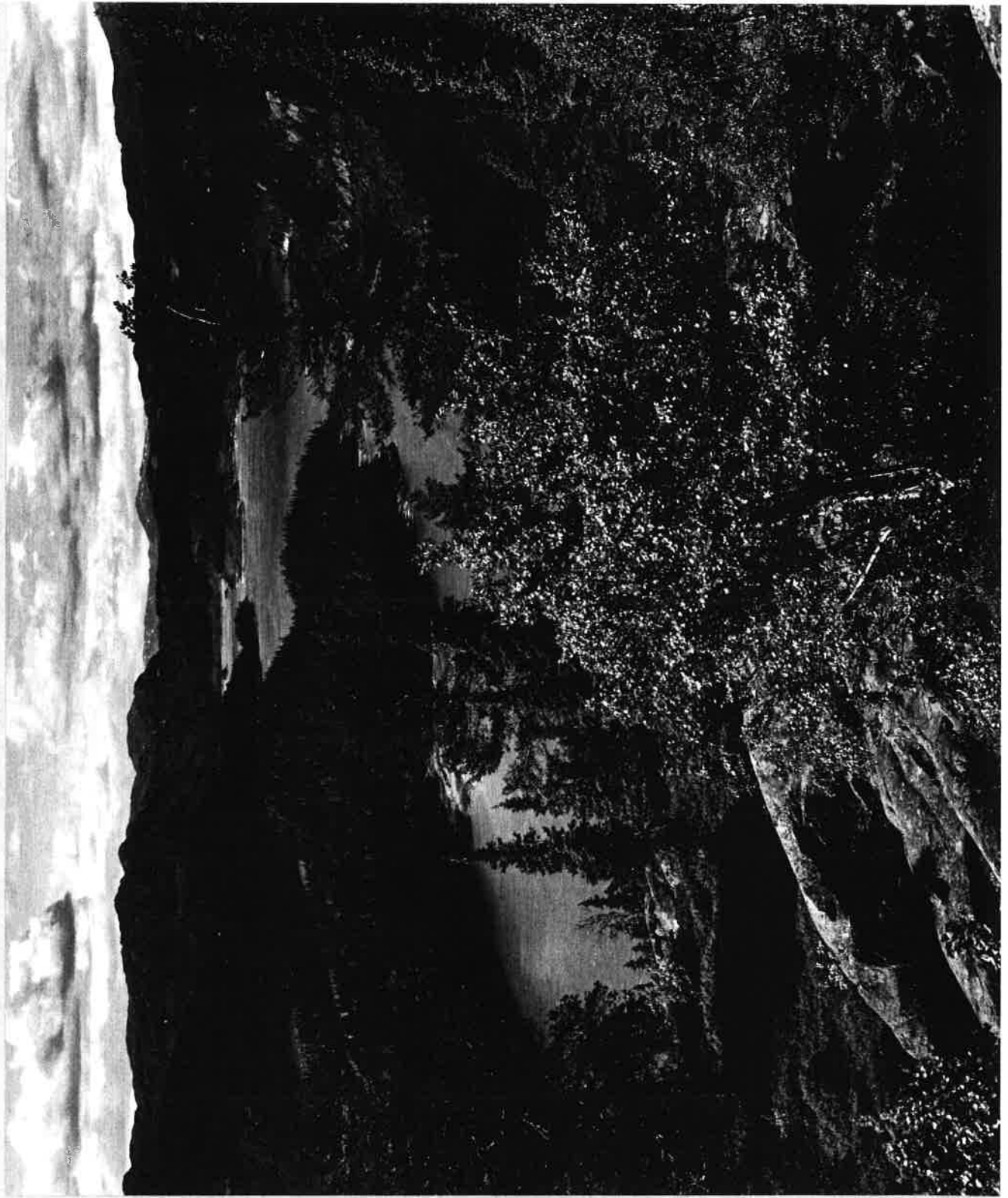

fig. nr. 14
foto: F. Knapstad

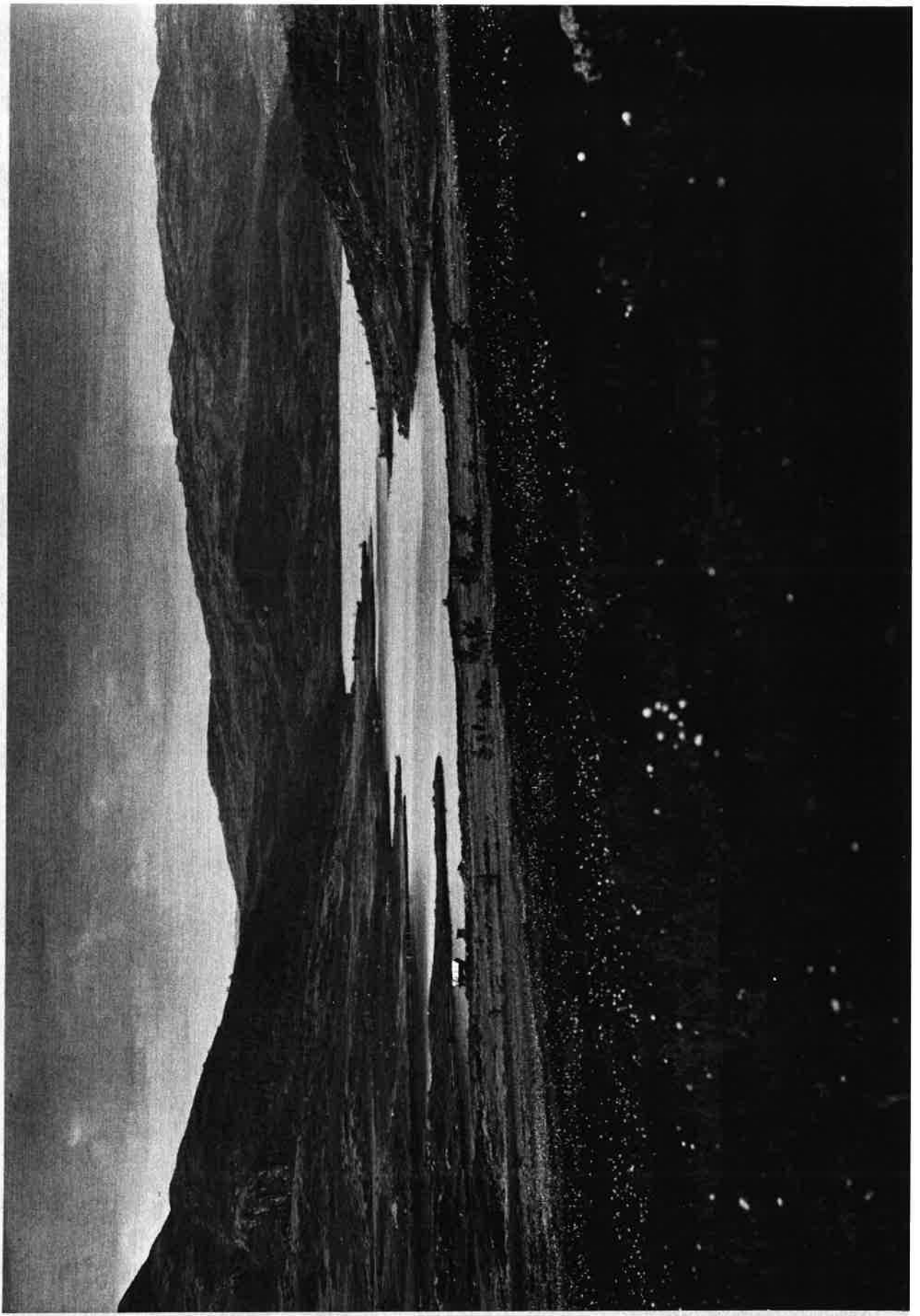

fig. nr. 15
foto: I. Martens

fig. nr. 16
foto: i. Martens

fig. nr. 17
foto: I. Martens

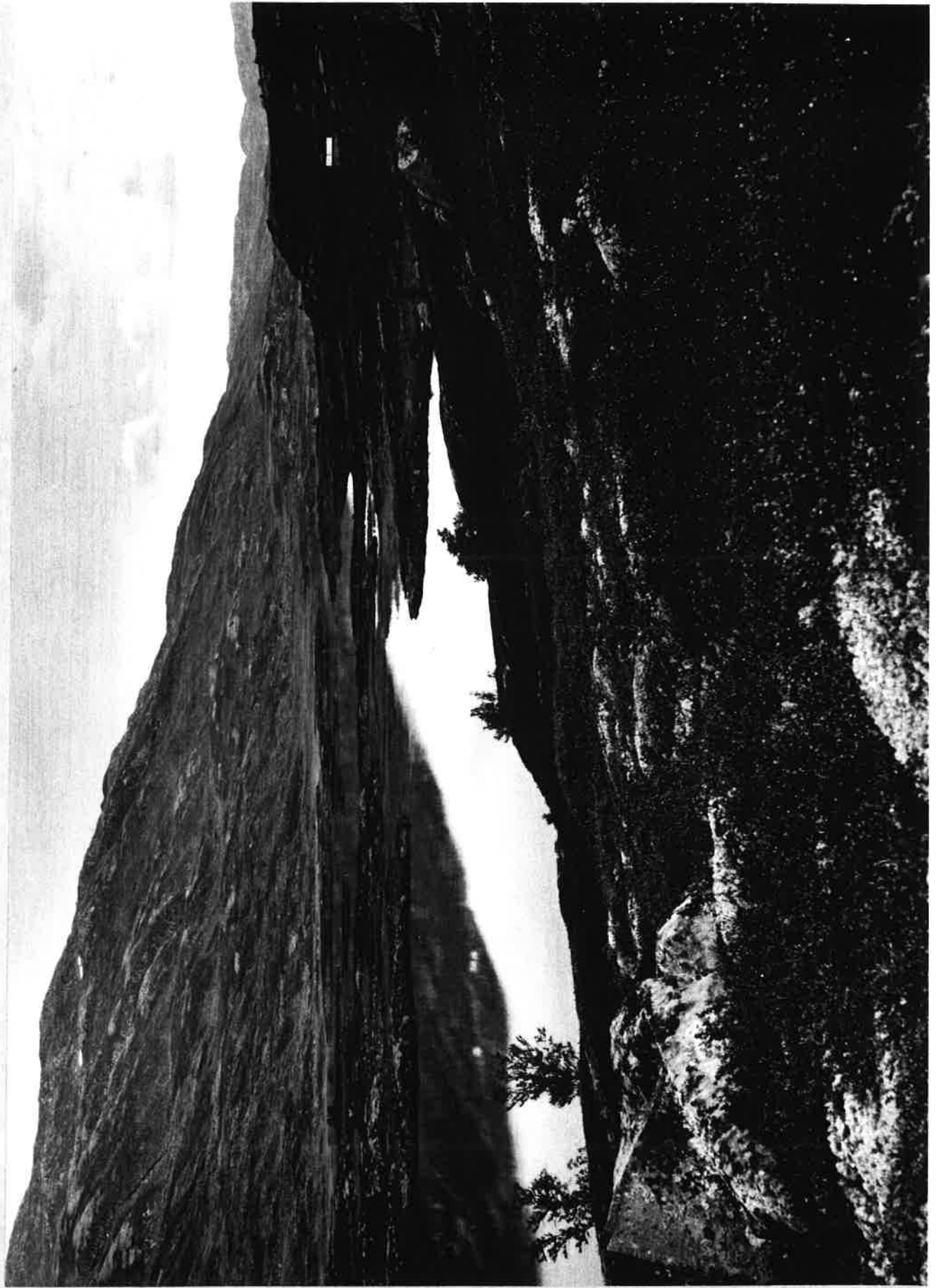

fig. nr. 18
foto: I. Martens